Groep 5 - Les 9: Pesten en plagen – AANGEPASTE LES

Doel blok 1: Groepsvorming en een positief sociaal klimaat, waar leerlingen zich mede verantwoordelijk voor voelen.

Leskern: Het verschil tussen pesten en plagen wordt besproken. De leerlingen bedenken waarom pesten niet kan en bedenken aan de hand van concrete voorbeelden wat ze kunnen doen als er gepest wordt.

Woordenschat: *pesten, de meeloper, de anderen*

Materialen: Agenda op bord
Werkbladen 9.1 t/m 9.8 (te vinden achter het tabblad Werkbladen in de groepsmap)
Illustraties PLAGEN en PESTEN (achter deze les en in kleur te Downloaden van het Download Center)
Stappenplan PESTEN (zie lesbeschrijving)
Poster ZO DOEN WIJ DAT IN ONZE GROEP

Toelichting

In voorafgaande lessen hebben we het plezierig omgaan met elkaar besproken. In deze les krijgt de weerbaarheid tegen plagen en pesten aparte aandacht.
Veel leerlingen komen bij de leerkracht klagen over 'pesten' terwijl het in werkelijkheid 'plagen' is. Het verschil met pesten is dat bij plagen (meestal) de geplaagde leerling opgewassen is tegen de plager, het plagen incidenteel is en niet structureel, en dat het niet met bedreiging of geweld gepaard gaat. De insteek bij plagen is bovendien eerder elkaar aan het lachen maken, dan dat er sprake is van een expliciet negatieve intentie en buitensluiten. We hebben de leerlingen geleerd STOP! HOU OP! te zeggen als ze van plagerijen niet gediend zijn. Op deze wijze willen we voorkomen dat elke eenvoudige plaagsituatie door de leerkracht opgelost moet worden. Als STOP! HOU OP! niet afdoende is, mag een kind naar u toe komen. Dit is geen klikken! We willen immers dat iedereen zich veilig voelt.
Als een leerling STOP! HOU OP! zegt en het plagen stopt niet of het komt telkens terug, ook nadat u de plager er op aan heeft gesproken, dan gaat het over in pesten. Het gepeste kind is niet bij machte om het te stoppen. In dat geval treedt u als leerkracht op tegen de pester

- Zorg dat het pesten ophoudt.
- Bespreek met de pester dat wat hij doet pesten is en geen plagen meer. Het gepeste kind heeft er veel last van. Dit is belangrijk om duidelijk te verwoorden, omdat kinderen zich niet altijd bewust zijn van wat hun gedrag bij de ander teweeg brengt. Laat dit eventueel door het gepeste kind zelf verwoorden.
- Leg de link met de grondwet: op deze school zorgen we er voor dat iedereen zich veilig voelt! Dus we pesten niet!
- Bespreek wat verder nodig is en maak hierover een duidelijke afspraak.

Bij blijvend pestgedrag kan de *Oplossingsgerichte Pest Aanpak* (OPA) ingezet worden. Deze aanpak staat beschreven in het Katern Werken aan Sociale Veiligheid (par. 12).

Ook is het zinvol om het onderscheid te maken tussen pesten en *conflict*. Een conflict is een verschil van mening of er is sprake van tegenstrijdige belangen (A wil dit en B wil dat). Soms ontaardt een conflict in een *ruzie*, als er sprake is van (fysiek of psychisch) geweld. Plagen kan leiden tot een conflict: A wil dat B ophoudt en B vindt het leuk om er nog even mee door te gaan.
Pesten is van een andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelijkbaar met plagen of ruzie. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan, en ook niet als gevolg van uitlokking.

Het is belangrijk om deze begrippen voor u zelf goed helder te hebben om ze in uw groep te kunnen gebruiken in situaties waarin er sprake is van plagen, pesten of een conflict. Dan wordt helder welke interventie er gevraagd wordt. Bovendien zijn kinderen geneigd botsingen met anderen snel als pesten te benoemen. Het kan de lading van een gesprek halen wanneer u de botsing tussen twee kinderen kunt herdefiniëren. 'Dus eigenlijk hebben jullie een conflict! Dan kunnen we daar een oplossing voor zoeken.'
Ook naar ouders is het zinvol om deze termen duidelijk van elkaar te onderscheiden. Wanneer een kind thuis vertelt dat het gepest wordt, roept dit sterke emoties op bij ouders. Wanneer u op school al helder kunt maken dat het hier niet om pesten ging, maar om plagen, of om een conflict, dan voorkomt u dat ouders een onjuist beeld krijgen van de situatie.
Het volgende schema kan hierbij helpen:

	Plagen	**Pesten**	**Conflict**	**Ruzie**
Waar gaat het om?	Aan elkaar gewaagd. Eenmalig.	Niet aan elkaar gewaagd. Gebeurt steeds weer. Met opzet. Negatieve gevolgen voor het welzijn van gepeste kind.	Een meningsverschil. Kan ontstaan door plagen.	Een uit de hand gelopen conflict als er sprake is van geweld (schoppen, slaan, schelden).
Interventie	Geplaagde kind vragen wat het heeft gedaan om plagen te stoppen. Gesprek met beide kinderen.	Ingrijpen. OPA	Verwijzen naar stappenplan *Praat het uit*. Of mediatie.	Aanspreken op ongewenst gedrag. Laten afkoelen Vervolgens mediatie.

In deze les voor groep 5 frissen we de termen *plagen* en *pesten* op. Daarnaast laten we opnieuw het stappenplan zien dat leerlingen kunnen gebruiken als pesten hen overkomt. En vervolgens bedenken kinderen wat ze kunnen doen om als helper op te treden om pesten te stoppen. Kinderen leren dat ze kunnen ingrijpen en dat dit niet betekent dat je letterlijk tussenbeiden hoeft te komen, maar kleine dingen kunt doen om het gepeste kind te helpen. Ook is het voor de gepeste leerling van groot belang te weten dat anderen het pesten afkeuren. Vandaar dat we hierover een afspraak maken op de afsprakenposter.

Voorbereiding

- Kopieer voor ieder groepje van vier leerlingen werkblad 9.1, 9.2, 9.3, 9.4. Knip de stroken los.
- Neem alles na gebruik weer in en bewaar het in een insteekmap in de lesmap.
- En kopieer werkblad 9.5, 9.6, 9.7 en 9.8, ook voor ieder viertal één kopie.

Voorgestelde lesopbouw

Hieronder vindt u een voorstel voor de agenda. Voel u vrij om hiervan af te wijken indien de situatie of uw groep daar aanleiding toe geeft.

Agenda

- Binnenkomer
- Wat gaan we leren?
- Pesten en plagen
- Wat kun je doen?
- Wat hebben we geleerd?
- Afsluiter

Binnenkomer

Bekijk de Lijst met Binnenkomers en Afsluiters. Kies er een van of kies onderstaand voorstel.

Favoriete eten

Je gaat in een raket naar de maan. Je eten komt uit tubes. Astronautenvoedsel (wat is een astronaut?). Maar er gaat ook een wondermagnetron mee. Daaruit kan ieder gerecht komen dat je wilt (wat is een gerecht?). Maar je kunt maar één gerecht inprogrammeren. Jij mag van tevoren inprogrammeren welk gerecht dat is. Welk gerecht ga je invoeren?

Wat gaan we leren?

Recapituleer waar we het in dit blok over gehad hebben: de poster van ZO DOEN WE DAT IN ONZE GROEP, luisteren naar elkaar, opstekers geven, elkaars mening respecteren, de regels van de groep, taken verdelen. We willen een fijne groep, waar iedereen zich prettig en veilig voelt. We horen bij elkaar. Een van de dingen die we niet willen is dat er gepest wordt. Verwijs naar de regel uit de grondwet die gaat over veiligheid op school . Op onze school willen we voorkomen dat er gepest wordt, maar soms komt het toch voor. In deze les bekijken we wat je dan kunt doen. Loop de agenda na en vraag of iedereen het ermee eens is.

Pesten en plagen

- Vertel dat er wel eens leerlingen bij u komen die roepen: '*Juf/ meester, ze pesten me.*' Dan vraagt u altijd: '*Is het pesten of is het plagen*?'. Geef aan dat u wilt bekijken of de leerlingen weten wat het verschil is tussen een grapje, plagen en pesten.
- Laat groepjes van 3 of 4 leerlingen maken, jongens en meisjes door elkaar.
- Deel in iedere groep de stroken van **werkblad 9.1, 9.2, 9.3, 9.4** uit.
- Laat de stroken GRAPJE, PLAGEN en PESTEN naast elkaar op tafel neerleggen.
- De stroken met situaties (over *verstoppen, bijnamen, bedreigen*) worden over de groepsleden verdeeld.
- Om de beurt leest een leerling een situatie voor en gezamenlijk wordt in het groepje besloten waaronder de strook wordt neergelegd: GRAPJE, PLAGEN of PESTEN.
- Loop rond. Stimuleer, ondersteun.
- Bespreek kort na.
- Vat het verschil tussen pesten en plagen samen. Laat hierbij de **illustraties** PLAGEN EN PESTEN zien. Deze kennen de kinderen al uit groep 4.

Plagen kun je allebei bij elkaar doen. Het is ook zo weer voorbij.
Tegen pesten kun je niet op. Het gebeurt telkens weer.
De een is de pester en de ander wordt gepest.

Wat kun je doen tegen pesten?

- Laat het Stappenplan Pesten zien op het bord dat de kinderen al kennen uit groep 4:

Stappenplan Pesten:
1. Stop! Hou op!
2. Loop weg
3. Vertel het (juf / ouders / vriend(in)

- Fris het stappenplan met de kinderen op, zodat ieder kind weet wat het kan doen als het gepest wordt.
- Schets nog eens de volgende pestsituatie: *Er is een nieuwe jongen in de groep. Hij heet Peter Schep. 'Hé, weet je hoe die nieuwe heet?' roept Marcello, 'Scheter Pep!'. Als de school uitgaat, roepen Marcello en Bas hem na: 'Scheter Pep. Scheter Pep!'. De andere leerlingen kijken nieuwsgierig hoe Peter reageert.*
- Vraag:

- Wie is hier de pester? Marcello, hij begint.
- Bas gaat ook meedoen. Hoe noemen we iemand die mee gaat doen met de pester? *Meeloper*. Een *meeloper* is iemand die zomaar hetzelfde gaat doen als een ander.
- De anderen weten dat er gepest wordt maar ze doen niets.

de meeloper

iemand die zomaar hetzelfde gaat doen als een ander

- Vorm groepjes van vier.
- Deel **werkbladen 9.5 t/m 9.8** uit. Iedere groep een andere. U kunt ook iedere groep dezelfde geven en de andere voor een andere keer bewaren.
- Laat het werkblad rondgaan en de leerlingen om de beurt een vraag beantwoorden. Als iedereen het ermee eens is, wordt het antwoord opgeschreven.
- Loop rond, ondersteun waar nodig.
- Vraag plenair wat de groepjes bedacht hebben bij de vraag wat de andere kinderen kunnen doen als ze zien dat er gepest wordt, en wat de gepeste leerling zou kunnen doen.
- Noteer de acties die andere kinderen kunnen ondernemen om het pesten te stoppen in algemene bewoordingen zodat het een actielijst kan worden die kinderen kunnen gebruiken. U kunt evt. zelf toevoegen als kinderen dit niet zelf noemen:
  - *Met je gezicht laten zien dat je afkeurt wat de pester doet.*
  - *Niet lachen om de pester*
  - *Zeggen: Dit vind ik niet leuk!*
  - *Het gepeste kind wegroepen*
  - *Het gepeste kind meenemen, weg van de pester(s)*
  - *Als er iets wordt afgepakt zeggen 'Geef terug!'*
  - *Tegen het gepeste kind zeggen: 'Trek je er niks van aan!'*
  - *Samen met iemand anders bij het gepeste kind gaan staan*.
  - *Achteraf het gepeste kind troosten zodat het zich toch gesteund voelt*

Wat hebben we geleerd?

- Uit de antwoorden die de leerlingen geven, destilleren we één of enkele zinnen voor de poster ZO DOEN WIJ DAT IN ONZE GROEP. Bijvoorbeeld:
  - *Bij pesten grijpen we in*
  - *We doen iets als iemand gepest wordt*

  Hierbij wordt in kleine letters het lijstje met ideeën opgehangen waar kinderen gebruik van kunnen maken.
- Benoem tot slot dat ieder kind dat last heeft van pesten naar elke leerkracht kan gaan om dit te vertellen. Hier op school willen we dat het voor iedereen veilig is! Wijs nog eens naar de regel van de grondwet. Zodra je je niet veilig voelt, kun je altijd naar een leerkracht gaan om dit te melden. Alle juffen en meesters zullen dit heel serieus nemen en samen met jouw bekijken wat er nodig is om je weer veilig te voelen. Dit noemen we geen klikken. Je kunt er ook altijd met een vriend of vriendin over praten of met je ouders. Vraag eventueel naar wie de leerlingen zouden toegaan als ze gepest worden. Het helpt om hierover al nagedacht te hebben voor het moment dat het nodig is. En het geeft u veel informatie over de relaties van de kinderen onderling. Als kinderen het niet kunnen aangeven kunt u ze aanmoedigen hierover nog eens na te denken.

Afsluiter

Bekijk de Lijst met Binnenkomers en Afsluiters. Kies er een van of kies onderstaand voorstel.

Tik, Tik, wie ben ik?

De leerlingen zitten in een kring. Eén leerling wordt uitgekozen om in het midden te gaan staan met de ogen dicht (of met een blinddoek op). De andere leerlingen gaan om de beurt (eventueel door aanwijzen van de

leerkracht) stil achter de leerling in het midden staan. Daarna tikken ze op de rug van het kind dat in het midden staat en vragen met een verdraaide (heel hoge of heel lage) stem: '*Tik tik wie ben ik?*' Wanneer het geraden wordt mag de leerling die op dat moment op de rug tikte, in het midden gaan staan en raden wie er achter hem of haar staat.

Na de les

Hieronder vindt u activiteiten waarmee u kennis en vaardigheden uit deze les in de praktijk brengt.

Woordmuur

De woorden die na deze les opgehangen kunnen worden, zijn:

plagen	**pesten**	**de meeloper**
iemand voor de grap een beetje boos maken	iemand op een gemene manier telkens weer plagen	iemand die zomaar hetzelfde gaat doen als een ander

De poster ZO WILLEN WE HET IN ONZE GROEP

Deze poster hangt bijgewerkt met uitspraken over pesten op een prominente plek in de klas. Verwijs ernaar als de situatie zich voordoet.